

Nr 166*Utlåtande i anledning av väckta motioner om statsbidrag för TV-mottagare för skolbruk.*

(4:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Olofsson m. fl.* (I: 112) och den andra inom andra kammaren av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.* (II: 142), har yrkats att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning om statsbidrag för TV-mottagare för skolbruk, inkluderande licensavgifterna för skolradio och skol-TV.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden torde få hänvisas till motionen I: 112.

Över motionerna har yttranden avgivits av *telestyrelsen*, *skolöverstyrelsen* och *Sveriges Radio*, vilka yttranden i avskrift fogats som bilagor till detta utlåtande (Bilagorna A, B och C).

Utskottet. Av skolöverstyrelsens yttrande över förevarande motioner framgår att bidrag till inköp av TV-apparater för skolbruk numera kan erhållas från vissa under åttonde huvudtiteln uppförda anslag, avsedda för bl. a. bestridande av kostnader för televisionsundervisning. Med hänsyn härtill och i avvaktan på närmare erfarenheter av denna bidragsgivning synes — i vart fall för närvarande — ytterligare utredning i ämnet ej erforderlig. Vidkommande åter frågan om skolradiolicensens storlek m. m. torde — jämlikt givna direktiv — därmed sammanhängande spörsmål komma att prövas av 1960 års radioutredning. Detsamma torde få förutsättas bli fallet med avseende å licensavgiften för skol-TV. Då följaktligen icke heller i dessa delar någon särskild åtgärd från riksdagens sida synes påkallad, finner sig utskottet icke kunna biträda motionärernas yrkande härom.

Utskottet hemställer därför,

att motionerna I: 112 och II: 142 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 13 november 1962

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Närvarande: se under utlåtandet nr 168.

Till riksdagens statsutskott

Genom remiss den 7 mars 1962 har telestyrelsen anbefallts att till riksdagens statsutskott inkomma med yttrande över två i riksdagen väckta och till statsutskottet hänvisade likalydande motioner — I: 112 och II: 142 — om statsbidrag för televisionsmottagare för skolbruk.

Med anledning därav får telestyrelsen anföra följande.

I sitt den 30 december 1934 avlämnade betänkande med utredning och förslag angående rundradion i Sverige (SOU 1935: 10) föreslog 1933 års rundradioutredning bl. a. (s. 49), att ett belopp av högst 25 000 kronor årligen måtte få utgå av radiolicensmedel till inköp av mottagningsapparater för skolbruk. Förslaget upptogs i proposition 1935: 164 och vann riksdagens bifall.

I brev till telestyrelsen den 15 november 1935 uppdrog Kungl. Maj:t åt skolöverstyrelsen att i samråd med telestyrelsen verkställa utredning angående lämpligaste sättet för användande årligen av ett belopp av högst 25 000 kronor av radiolicensmedel till inköp av radiomottagningsapparater för skolbruk inom avlägsnare och mera skattetyngda kommuner i landet ävensom till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde för-
anleda.

Sedan skolöverstyrelsen efter samråd med telestyrelsen och inhämtande av yttrande från AB Radiotjänst i skrivelse den 13 november 1936 avgivit avsett förslag, bemyndigade Kungl. Maj:t den 27 november 1936 telestyrelsen att tills vidare under vart och ett av åren 1937, 1938 och 1939 av radiolicensmedel taga i anspråk högst 25 000 kronor för statsbidrag till inköp av radiomottagningsapparater för skolbruk inom skattetyngda kommuner i enlighet med vissa av Kungl. Maj:t samtidigt fastställda bestämmelser.

Enligt särskilda beslut av Kungl. Maj:t togos därefter ytterligare medel i anspråk för ändamålet, nämligen för åren 1940—1944 15 000 kronor per år samt åren 1945—1946 25 000 kronor per år.

I sitt betänkande angående rundradion i Sverige den 9 januari 1946 (SOU 1946: 1) föreslog 1943 års rundradioutredning (s. 74 och 122) dels att statens totala bidrag till apparatinköp för skolor skulle höjas till 50 000 kronor årligen, dels att bidrag skulle kunna beviljas icke endast skoldistrikt tillhörande skattetyngda kommuner utan även skolor i distrikt, särskilt de avsidens belägna, som visat speciellt intresse för skolradions verksamhet, dels slutligen att utgiften icke skulle belasta licensmedlen utan finansieras genom anslag under riksstatens ecklesiastika huvudtitel.

I proposition 1947: 41 angående rundradion i Sverige föreslogs att statens bidrag till inköp av radiomottagningsapparater för skolor skulle höjas från 25 000 till 50 000 kronor per år. Beträffande finansieringen ansåg departementschefen att med slutligt ställningstagande till frågan om rundradiorörelsen borde belastas med utgifter för bl. a. radiomottagare för skolor borde tills vidare anstå.

Riksdagen fann (skr. 1947: 117) att rundradiorörelsen borde vara självförsörjande. Härav följde att kostnaderna för bl. a. radiomottagare för skolor borde bestridas från anslag å riksstaten och icke av licensmedlen. Riksdagen delade den uppfattning, som i detta hänseende framförts i motionerna I: 224 och II: 334. Däremot ansåg riksdagen att någon erinran i och för sig

icke kunde riktas mot departementschefens uttalande om att med överflyttningen av dessa utgifter till riksstatsanslag kunde anstå, så länge licensmedlen lämnade överskott.

Genom beslut den 25 juli 1947 bemyndigade Kungl. Maj:t telestyrelsen att för budgetåret 1947/48 av radiolicensmedel taga i anspråk högst 50 000 kronor för statsbidrag till radiomottagningsapparater för skolbruk, varvid skulle tillämpas vissa ändrade bestämmelser för verksamheten.

Enligt särskilda beslut av Kungl. Maj:t anslogos även för budgetåren 1948/49—1950/51 50 000 kronor per år.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 19 januari 1951 framlade telestyrelsen och AB Radiotjänst en utredning rörande rundradiorörelsens ekonomi, vilken lades till grund för proposition 1951: 75 angående höjning av radiolicensavgiften. Anslaget till skolradiomottagare hade i enlighet med av skolöverstyrelsen framförda önskemål i utgiftsberäkningarna upptagits med ett till 70 000 kronor per år förhöjt belopp. Några erinringar mot uppräknningen av anslaget restes icke vid propositionens behandling.

I fråga om finansieringen anförde departementschefen i nämnda proposition:

»Telegrafstyrelsen och Radiotjänst ha emellertid i överensstämmelse med 1947 års riksdags principuttalande i ämnet samtidigt också föreslagit, att utgifterna för fria radiolicenser (blindlicenser), skolradioutsändningar, radiomottagare för skolor, väderleksrapporternas sammanställande samt kortvågssändningarna till utlandet i fortsättningen — i varje fall fr. o. m. budgetåret 1952/53 — skulle bestridas från anslag å riksstaten och alltså icke, såsom f. n. är fallet, av licensmedel. — — —

Efter samråd med cheferna för utrikes-, social-, finans- och ecklesiastikdepartementen anser jag mig icke böra tillstyrka att förslag f. n. förelägges riksdagen om anvisande av anslag på riksstaten för utgifterna för fria licenser, skolradio etc. Med den förordade avgiftshöjningen, som torde böra genomföras oberoende av vilken form som väljes för finansieringen av nyssnämnda utgifter, synas licensmedlen åtminstone för de närmaste åren komma att förslå även för bestridande av dessa utgifter, medan det däremot i rådande statsfinansiella läge erbjuder avsevärda svårigheter att täcka desamma med skattemedel. Skulle det framdeles visa sig att licensmedlen likväl icke räcka till för att finansiera nämnda utgifter, torde emellertid frågan få upptagas till förnyad prövning.»

Riksdagen beslöt i enlighet med propositionen.

Anslaget utgick för budgetåren 1951/52—1956/57 med 70 000 kronor, dock med undantag för 1954/55, då anslaget kunde begränsas till 50 000 kronor.

Genom beslut den 22 september 1955 fastställde Kungl. Maj:t vissa ändrade bestämmelser för bidragen, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1955. Ett exemplar av bestämmelserna, som alltjämt gälla, bifogas härjämte.¹

I statsverkspropositionen år 1957, bilaga 27, s. 36, anmälde chefen för kommunikationsdepartementet att telestyrelsen i skrivelse den 1 september 1956 efter samråd med AB Radiotjänst framlagt förslag till självfinansieringsplan för rundradiorörelsen för budgetåret 1957/58. I driftkostnaderna voro inräknade bl. a. kostnaderna för bidrag till radiomottagare för skolor. Styrelsen hade emellertid erinrat om att dessa kostnader enligt ett principuttalande av 1947 års riksdag icke borde belasta radiolicensinkomsterna utan bestridas från särskilda anslag.

Departementschefen ansåg (s. 47), att licensavgiften — liksom varit fallet vid de två dittills gjorda licenshöjningarna efter år 1947 — borde höjas till

[¹ Här ej bilagd.

sådant belopp, att kostnaderna för bl. a. radiomottagare för skolor kunde rymmas inom ramen för licensinkomsterna. Departementschefen framhöll vidare (s. 48) att, för att erforderlig stadga skulle ernås i tillämpningen av självfinansieringsprincipen för rörelsen, det måste förutsättas, att den dittills gällande ordningen för bestridande av kostnaderna för utlandsprogrammen etc. blev bestående.

I utlåtande 1957: 9, s. 21, tillstyrkte statsutskottet propositionen, varpå riksdagen beslöt i enlighet därmed.

Anslaget till inköp av ljudradiomottagningsanläggningar för skolbruk har för vart och ett av budgetåren 1957/58—1961/62 uppgått till 80 000 kronor.

Vad beträffar de föreliggande motionerna, torde televisionen kunna bli ett värdefullt hjälpmedel i undervisningens tjänst, varför det ganska snart kommer att bli aktuellt att utrusta olika läroanstalter med mottagningsanläggningar för ändamålet. Eftersom bidrag av licensmedel under vissa förutsättningar kunna utgå till inköp av ljudradiomottagningsanläggningar för skolbruk, ligger det nära till hands, att, såsom skett i motionerna I: 112 och II: 142, ifrågasätta huruvida statsbidrag även bör utgå till inköp av motsvarande anläggningar för television. En utredning härom synes därför telestyrelsen vara motiverad. Stockholm den 26 april 1962.

Kungl. Telestyrelsen

HÅKAN STERKY

ERIK ESPING

Tage Rosenlund

Bilaga B

Till riksdagens statsutskott

Genom nådig remiss den 7 mars 1962 har Kungl. Skolöverstyrelsen anmodats att till riksdagens statsutskott inkomma med yttrande över motionerna I: 112 och II: 142. Med anledning härav får överstyrelsen anföra följande.

I 1957 års skolberednings betänkande Hjälpmedel i skolarbetet (SOU 1961: 17, s. 101) framfördes tanken på en statlig fond för AV-undervisningens främjande, företrädesvis i glesbygder. Denna tanke vidareutvecklas i betänkandet Grundskolan (SOU 1961: 30, s. 700 och 732), där det föreslås, att ett belopp motsvarande 1 krona per elev och år i grundskolan ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för att utnyttjas såsom ett särskilt stimulationsbidrag i syfte att möjliggöra ett extra stöd åt kommuner med befolkningsmässigt och ekonomiskt svagt underlag. Med detta bidrag föreslogs böra sammanföras anslaget till folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränsorter. Medlen skulle bl. a. användas för främjande av AV-undervisning, speciell TV-undervisning i glesbygderna.

Kungl. Maj:t föreslår i proposition 1962: 54 angående reformering av den obligatoriska skolan m. m. (s. 610), att för budgetåret 1962/63 500 000 kronor beräknas för ett särskilt bidrag till kommuner med behov av extra stöd för pedagogisk utrustning.

I bilaga 10 till Statsverkspropositionen 1962 (s. 164—166) föreslås vidare, att till Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränsorter m. m. för budgetåret 1962/63 anvisas 290 000 kronor.

Med hänvisning till ovanstående finner överstyrelsen, att möjligheterna att i önskvärd utsträckning utbetala bidrag till skol-TV-mottagare ur nämnda anslag först bör prövas.

Beträffande frågan om licensavgifter får överstyrelsen meddela, att en utredning om licensavgifternas storlek, uttaxering o. s. v. pågår inom Kungl. Telestyrelsen. Med anledning härav anhöll överstyrelsen den 11 februari 1961 hos Kungl. Telestyrelsen, att frågan om licensavgifter för radiomottagningsapparater som användes inom undervisningsväsendet måtte omprövas. För närvarande är *varje läroanstalt* skyldig att lösa licens för radiomottagningsapparater (gäller både radio och TV). Detta innebär, att t. ex. Lidingö stad (ca 2 700 inv.) med fem läroanstalter behöver lösa fem radiolicenser (det statliga läroverket behöver inte lösa licens) medan t. ex. Malungs kommun (ca 9 000 inv.) måste lösa ca tjugo radiolicenser emedan kommunens läroanstalter är mycket små och spridda. Överstyrelsens ändringsförslag innebär, att endast en licens skulle behöva lösas för samtliga för undervisningen avsedda radiomottagningsapparater befintliga i skolor, som är underställda *en rektor*. Detta skulle få till följd att t. ex. Lidingö stad behövde lösa tre licenser medan Malungs kommun skulle behöva lösa endast en.

Av det senast anförda framgår, att överstyrelsen finner det mindre angeläget att nu föranstalta om särskild utredning av skolradio- och TV-licensfrågan utan endast vill erinra om de åtgärder, som vidtagits för att lösa denna fråga.

I ärendets handläggning har deltagit ledamöterna Bosson-Nordbö och Ullstad, konsulenten Lofterud, föredragande, t. f. byrådirektören Cronsjoe och förste byråsekreteraren Kastan. Stockholm den 27 april 1962.

På Skolöverstyrelsens vägnar

MAJ BOSSON-NORDBÖ

Curt Lofterud

Bilaga C

Till riksdagens statsutskott

Med anledning av statsutskottets hemställan att Sveriges Radio måtte avge utlåtande över de likalydande motionerna I: 112 och II: 142 *om statsbidrag för TV-mottagare för skolbruk* ber Sveriges Radio få anföra följande.

Sveriges Radio anser det falla utanför företagets kompetensområde att bedöma om statsbidrag bör utgå till kommunerna för ifrågavarande ändamål.

Därest så emellertid befinnes böra vara fallet vill Sveriges Radio framhålla att i sådant fall licensmedel *icke* bör tas i anspråk. Principiellt förefaller det rimligt att anskaffning av TV-mottagare för skolbruk bör bekostas på samma sätt som övrig modern undervisningsmateriel.

Sveriges Radio vill starkt understryka vikten av att licensbudgeten helt

utnyttjas för det ändamål den är avsedd för, nämligen produktion och distribution av radions och televisionens program. Skulle licensmedlen tas i anspråk för andra ändamål undanryckes snabbt grunden för rundradions finansiering och planering.

I fråga om eventuella bidrag för licensavgifterna för skol-TV vill Sveriges Radio betona betydelsen av att frilicenssystemet icke utvidgas. Ett bifall skulle leda till att andra organ och enskilda — som kanske har sämre ekonomiskt underlag än kommunerna — med fog skulle kunna ställa samma krav. Stockholm den 28 april 1962.

Sveriges Radio
OLOF RYDBECK